

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Mishnayot

‘im perushe ... Rabenu ‘Ovadyah mi-Berçinorah ve-Tosfot Yom Tōv ...
Ve-elū nitosfu ... kol ḥilufe girsa’ot, mar’eh meqomot ba-Rambam u-ve-Ṭur
ve-Sh.‘A ... u-mar’eh meqomot ba-Shas

Seder Mo‘ed

Berçinorah, ‘Ovadyah ben-Avraham mi-

Dihrenfurt, 543 [1782 oder 1783]

החיתפ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11110

אמר

יום טוב ראה ראיתי שמי ראיות . אחת להגאון
בעל הלכות גדולות שכתב הלכותיו וכתב
ברכות התורה מלה במלה . ואין זה כי אם כלפי מ"ש חכמינו
ז"ל בפרק ואלו נדרים מאי כי על אלה אבדה הארץ וכו' על שלא
ברכו בתורה בתחלה . על כן כמזכיר וכמזכיר בראש חבורו שכל
הפוסק לספרו יבין לאשורו שיכרך בתורה תחלה . ראיה שיהיה הא
דתן בפ"ד דברכו ר' נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבי
המדרש וביציאתו תפלה קצרה וכו' . וס' דקדקו קרמז' והרע"ב
זל"ה שהן חובות על כל מי שיכנס לבית המדרש שיאמר :
ואחרי שנתחדשה ההלכה ושומה היתה זאת מאת רבינו הגדול
זל"ה להתאסף ולהתחבר חבורות חבורות ללמוד
המשניות ורבים יכשלו באלו התפלות כי אינם שגורות בפי כל
על כן אני מעתיקם כלשונם מספר הר"ף . אבל ברכות התורה
כבר מצויות הן בסדר התפלה גם כי מאחרין הלמוד הזה בחבור
עד אחר התפלה . ומצא שכבר בירך על התורה :

בכניסתו מהו אומר

יהי רצון מלפניך ה' אלהי שלא יארע דבר תקלה
על ידיו לאישל בדבר הלכה וישמחו בי
חבירי שלא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמאי
ולא על מותר אסור ולא על אסור מותר ולא יכשלו
חבירי בדבר הלכה ואשמח בהם :

ביציאתו מהו אומר

מורה אני לפניך ה' אלהי ששמתי חלקי
מיושבי בית המדרש . ולא שמתי חלקי
מיושבי קרנות . שאנו מושכים . והם מושכים .
אני מושכים לדברי תורה . והם מושכים
לדברים בטלים . אני עמל . והם עמלים .
אני עמל ומקבל שבר . והם עמלים ואינם
מקבלים שבר . אני רץ . והם רצים . אני
רץ להי העולם הנא . והם רצים לבאר
שחת . שנאמר ואתה אלהים תורידם
לבאר שחת אנישי דמים ומרמה לא יחצו
ימיהם . ואני אכמח כך :

שתא סדרי משנה

נקטינן בסידור . כדאיסא בפרק כמה מדליקין ד' ל"א .
אמר ריש לקיש מאי דכתיב והיה אמונת עמך חוסן
ישועות חכיה ודעת וגו' . אמונת . זה סדר זרעים . עתך
זה סדר מועד . חסן . זה סדר נשים . ישועות . זה סדר
סיקין . חכמה . זה סדר קדשים . ודעת . זה סדר
טהרות ע"כ . והנה

אחרי שחכמים הגידו סדרן . תמיהני איך מלאה לנו של בעל
ב"ק נחת להפוך הסדר . ונזיקין שהוא רביעי לדבריהם ז"ל
לאחרונה יסע לדלוגו . ונעשה החמישי רביעי הששי חמישי ולא
עוד אלא שלפי מ"ש הכסף משנה . יש סדור לתרי סדרי לענין
מחלוקת ואחר כך סתם . ואם כן ודאי דנפקא מיניה טובא
ואין לזו ולשנות מקבלת חכמים ז"ל . ואף על פי שמצאתי
להתוספות דפרק אמונא וין ודפרק החולץ . דסנדי דאין סדר
למשנה אלא אחד מסכתא' הלא כתבתי בריש פרק בתרא דסוטי
דממקום שבו . ומשם ראיה לדברי הכסף משנה . ואם
בעבור שראה לחלק הששה סדרים לחלקים שני ופקש למצוא
חשבון ודעת שיהא זה לעומת זה . לא בתקרא ויודמן . כי
אם לסבת טעם מה על פי דרכו אשר דבר בהקדמה לחלק
השני אמונא הנא טעם היות דאיכא למימר לא חילק ולא בילק
ידענא . עם כל זה נניח חלוקתו לחלק הש"ס לחלקים שנים .
למען תהיה תורת ה' שפסוק כלמות הלוחות הכתובים . ואומר
שעם זה נשזור סדרן של חכמינו ז"ל . וכתב טוב טעם ודעת
את זה לעומת זה . וזה כי יהיה סדר זרעים וכנגדו סדר
נזיקין . כלפי מאמר בפ"ק המניח . מאן דבשי למאי הסידיא
לקיים מיילי דנזיקין רבא אחר מיילי דברכות . הרי מבואר
השווי ששתו בן . ומסוק הנדרש נקראו בשם אמונת
וישועות . שבזכות האמונה נוסעו מביית עבדים מהצרים . וכן
עמידין ומשחדין בזכותה לתשועה כי מתאמין לא יחש ולא
יחוש . וסדר מועד כנגדו סדר קדשים . שכן בקרבנות תלוים
במועדיה . וזמנים דבריוס דיומו . גם קרבנות יקוד .
כרובים נתלים בזמן מה . למלאות ימי טהרת הטמאים או
קדושת הגוירים . והכתוב לוותן עתך וחקמ' . בעבור שהכתב
הגדול שבה שכתבו ישראל באומרו כי היא חכמתכם וגומר על
חשבון ידיעת העמים כאמרה . וסדר נשים כנגדו סדר טהרות .
לטהר טמאים המתטמאים בעטיו של נחש שהביאה הטומאה
לעולם על ידי החשה הראשונה . ואומר הרמב"ם בחבורו בסוף
הלכות מקואות שאף על פי שהטומאה והטהרה מכלל החקיים יש
בהן רמז לטהרת נפש מטומאת הנפשיות . שהן מחטבות האון
ודעות הרעיה ע"כ . ראה נא כמה לודק שם דעת לסדר
טהרות . וכמו כן ידוע שנספו של אדם מתמדת לערוות הנה
המתגבר על יצרו וכו' וכו' מן החמדת והתאוה הוא יקרא גבור
וחסון כאלוים . ולכן ידק שם חסן לסדר נשים .
וגם בסדר המסכתות ראינו כל מדס'ס בירר לו ארס איש
לפי מהללו לסדרן כאשר ראה . ואולי כי חשבנו שזה
שאמרו בפרק החולץ אין סדר למשנה סר"ל למוסכתות . ואינו
שלא אמרו אלא בסדר למוד רבינו הקדוש לתלמידיו . אבל
כסדר המסכתות . על הכר סדרן כמו שהוכיחו התוספות
בריש מוסכת שבועות . ובעל כף נחת עשה להם סדר
במעשים אשר העמים בקצתן אבל גם בזה לא כיון להלכה
ואזכור מהם שבין ראש הסנה לתענית סדר יומא וסוכה .
וכהדיא אמרו במתא דריס תענית . תנא מראש השנה סליק
מסכת ביצה סידר אחר חגיגה . והתוספות בפרק שני דחגיגה

פתיחה

דף כ"ו אמיני דבינה חתימי קודם חגיגה . מסכת פסח סידר
אחר קדוש ובגמרא דריש פסח מכדי תנא ממסכת כזיר קא
פליק וראיתי בספר יוחסין דשם רב שריח גאון דלחמה
שקן טעם וסידר סדר מועד כתב ואי איתא דכחא ליה
לאקדמי גלאורי הרשות בידו . ואף על גב דקחזינן מסכיתא
דקאמרינן מכדי תנא ממסכת סלוי סליק וכו' אלמא דיש בהם
סדר ע"כ אבל נראה לי שזה אמר לענין הלמוד דרשאין להקדי'
אלאחר ואהא קאי שכתב מתחלה הכי רביעין רבנן למחני ואי
איתא וכו' . אבל לענין לסדרן נראה דלא קאמר . על כן
ראיתי דרך הישר שאבזר לי ללכת בעקבי הרמב"ם כאשר
סידרו בהקדמתו (פלגד מסכת פסח וגיטין מהטעם שאזכור
במקומו) . כי נראה שכן קיבלן אלא שהוא הטעים מטעמים
לסדרון אחת ללכת כאשר אזכיר בשמו בתחלת כל מסכתא
וכן נסעה ונלכה באור ה' ובישועתו . ויהי נועמו עלינו
ותשועתו ומעשה ידיו יוכן מראשיתו עד אחריתו .
אמן ואמן :

פתב הרמב"ם התחיל בסדר זרעים מפני שהוא כולל מצות
מיוחדת בזה הארץ . וזרע הארץ הוא מחיה לכל
בעלי חיים . וכיון שאי אפשר לאדם לחיות בלא אכילת מזון .
לא יתכן לו עבודתו השם (כלל מזון) ובשביל כך הקדים לדבר
במצות המיוחדות בזרע הארץ עכ"ל . וזכו בעצמו מאמרם
איה אמונת עתך וגו' אמונת . זה סדר זרעים . מפני
שהעבודה להשם יתברך אי אפשר בלא אכילת מזון כאמור .
והעבודה היא היא האמונה כי בלא אמונה לא יתכן ולא יצדק
שום עבודה . שאל אין לו אמונת אומן למי עבוד :
מסכת נראה בעיני שהוא מלשון מסכה יינה כי כל מסכת
מזוגה ומעורבת בדינים שונים והרי מקרא זה מסכה
יינה . בואמר חכמה עמודיה שבעה וכדשם בפרק כל כתבי .
על תורה שבכתב . שספריה שבעה ויאמר נא שערכה
שלחנה ומסכה יינה היא התורה שבעל פה . שהיא כשלחן

ערוך ומסודר ליהנות על ידי נתינת שבכב . כי בלעדי
הקבלה שבעל פה לא ירום איש אתידו ואת רגלו בתורה
שבכתב ואמר מסכה יינה על ערוב ומינות דברי כולה כי דוניה
ומשפטיה דקדו יחדיו ומלוים זה בזה ונלמדים זה בזה וכדכתיב
זה על ידי זה . ולכך קראו לקבץ פרקים מסכתא . והשם
מסיבא על משקל גבירה ומשקל אחר גברת . כך אמר גם כן
מסכת ותרובם לך זרוע עם גבורה . גבורתא . כן גבירה
מפרגמין גברתא . וככה אמרו מן מסיבא .
מסכתא :

אבל בספר חסידים סימן תקק"ט מצאתי תורה שבעל
פה דומה ללמד ופסקים שעומלים ואורגים בה לכך
נקראת מסכת . לשון אריגה . כיון עם המסכת דכתיב
בני שמעון הלכות לפרקים שמקבץ כל הדברים של ענין אחד זו
היא מסכתא עכ"ל . ואף על פי שהסמך נקודה בכתוב בקמץ
אין הקריאה כך . כי בכתוב הוא בהספק . לכך נשתנית לקמץ
ואיבא נמי בנייהו דשני הפירושים דלדודי מסכת המ"ם בשו"א .
ולדידיה בפס"ח :

ברכות כתב הרמב"ם והטעם שהלכתי להתחיל מסכת
ברכות שהרופא הבקי שירצה לשמור בריאות הברוא
על תכונתה שהיא עומדת עליו יקדים תקון המזון בתחלת
רפואתו . ועל כן נראה החכם הזה להתחיל בברכות . שכל
עני שיאכל אין לו רשות לאכול עד שיברך . ונראה לסדר
בתחלת דבריו ברכות . כדי לתקן המזון תקון שיטלו ענין .
אחר כך ראה לתקן דבריו שלא יהיה חסר בענין מן
הענינים ולפיכך דבר על כלל הברכות שאדם חייב בהם
על המזונות ועל המצות . ואין לך מנוח שאדם חייב בה
בכל יום אלא קריאת שמע בלבד . ואין נכון לדבר בברכות
קריאת שמע קודם שידבר על קריאת שמע עצמה .
לפיכך התחיל מאומי קורין את שמע וכל
מה שנתחבר אליו . ע"כ :

שערך לומר המשנה הוא אמצעות הלילה . כמו שאבאר בס"ד הכל באריות בסוף הספר . ראיתי להאג
לפני כל מעיין בספר משניות זה . סדר הברכות . כאשר הם צמוד אורח חיים סימן מ"ז . למען יהיו לזכרון
בין עיניו לדרך תחלה :

אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו . וצונו לעסוק בדברי תורה .
והערבנא ה' אלהינו את דברי תורתך כפינו . ובפנייות עמך בית ישראל . ונהיה
אנחנו וצאצאינו . וצאצאי צאצאינו : וצאצאי עמך בית ישראל . כולנו יודעי שמך .
ולומדי תורתך לשמה . ברוך אתה ה' המלמד תורה לעמו ישראל :

אתה ה' אלהינו מלך העולם . אשר בחר בנו מכל העמים . וגרין לנו את תורתו .
ברוך אתה ה' גנתן התורה :

רוצה ללמוד כדי שיובאני תלמוד זה . לדי מעשה . ולדי מדות ישרות . ולדי ידיעת
התורה . וחריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם
ארני מתחדים יאהרונ' די עלידי הנעלם (ברחילו וברחמינו) :

ואחר

ברוך

ברוך

כתוב

הנני